

ضرورت تحول در روش‌های تدریس سنتی

یک کارشناس حوزه تعلیم و تربیت معتقد است که تغییر سبک‌های آموزشی و روش‌های تدریس معمول و سنتی به فنون و روش‌های نوین تدریس می‌تواند سبب بهبود روند آموزش و یادگیری و تأمین اهداف تعلیم و تربیت کشور شود.

یک کارشناس حوزه تعلیم و تربیت معتقد است که تغییر سبک‌های آموزشی و روش‌های تدریس معمول و سنتی به فنون و روش‌های نوین تدریس می‌تواند سبب بهبود روند آموزش و یادگیری و تأمین اهداف تعلیم و تربیت کشور شود.

آموزش نوین

به گزارش ایکن، آموزش مجازی در دوران کرونایی را می‌توان به یک سفر هوایی تشبیه کرد که در این سفر هواپیما به مثابه پلنفرم و نرم افزار مناسبی است که مدیران و مجموعه آموزشی متناسب با خصوصیات پرواز تهیه کردند و در اختیار خلبان و مسافران که به ترتیب همان معلم و دانش آموزان هستند، قرار دادند. اینکه مسافران (دانش آموزان) تا چه اندازه با مشکلاتی که در این سفر هوایی (آموزش مجازی) وجود دارد دست و پنجه نرم می‌کنند مقوله ای است که بارها به آن پرداخته شده، اما موضوع اتمام سفر که همان وضعیت آموزش پس از اتمام پاندمی کرونا است کمتر مورد توجه تصمیم گیران و برنامه ریزان قرار گرفته است. تحول در نظام آموزشی برای دوران بعد از کرونا نیازمند اراده ملی است چراکه به طور جدی و راهبردی با سرنوشت تک تک افراد جامعه ارتباط دارد. نمی‌توان همه مسئولیت‌ها را بر عهده چند مدیر قرار داد تا پشت درهای بسته تصمیماتی اتخاذ کنند که بار مضاعفی بر دوش نظام آموزشی کشور تحمیل کرده و ساختار تعلیم و تربیت فعلی را با تمامی مشکلات به آینده منتقل کند.

در همین راستا محمداسماعیل دیده بان، کارشناس حوزه تعلیم و تربیت در گفت‌وگو با ایکن به ضرورت استفاده از تجارب کرونایی در برگزاری کلاس‌های حضوری اشاره کرد و گفت: تغییر سبک‌های آموزشی و روش‌های تدریس معمول و سنتی به فنون و روش‌های نوین تدریس می‌تواند سبب بهبود روند آموزش و یادگیری و تأمین اهداف تعلیم و تربیت کشور شود. با رصد و بررسی دقیق و بدون تعصب سبک‌های آموزشی و روش‌های تدریس و اثربخشی هر یک از این روش‌ها بر رکن‌های آموزش (اعم از استاد، محتوا، محیط آموزشی و اولیا) می‌توان دریافت که با بهره‌گیری از شیوه‌های نوین آموزشی قطعاً شاهد افزایش توانایی و شکوفایی استعدادها و محصلانی که به صورت تلفیقی آموزش دیده‌اند، خواهیم بود.

این کارشناس حوزه تعلیم و تربیت افزود: با توجه به رویکردهای انگیزشی و چند جانبه برای افزایش شوق یادگیری و انتخابگری در شرایط مختلف، روش آموزش تلفیقی فضای مناسب‌تری را برای تحصیل علم پیش روی دانش آموزان و حتی دانشجویان قرار می‌دهد هرچند که به شخصه اعتقاد دارم این روش برای همکاران دبیر و اساتید و مدیران آموزشی سختی‌های اجتناب ناپذیری خواهد داشت چون برنامه ریزی تلفیقی و طرح درس چندگانه و پیاده سازی آن برای اولین بار سخت و چالش برانگیز خواهد بود ولی به محض جا افتادن و تثبیت برنامه، همگان شاهد تأثیر شگفت‌انگیز آن در رشد فرآیند یاددهی و یادگیری خواهند بود.

مزایای آموزش تلفیقی

دیده بان در ادامه به مزایای آموزش تلفیقی اشاره کرد و گفت: از دیگر خصوصیات آموزش تلفیقی را می‌توان تنوع انتخاب برای فرآیند آموزشی متناسب با زیرساخت‌های سخت افزاری و نرم افزاری محیط‌های آموزشی برشمرد چراکه در روش مذکور الزام به پیروی از یک مدل خاص وجود ندارد. شرایط موجود و پیش رو گاه ممکن است بهره‌گیری از کلاس‌های حضوری را ایجاب کند و گاه بهره‌مندی صرف از فناوری و آموزش مجازی و یا در مواردی ترکیب خاص از این دو را تحمیل کند لذا وقتی از یک روش و سیستم آموزشی استفاده می‌کنیم، گریزی از معایب مترتب آن و از دست دادن بخش مهمی از مخاطبان را نداریم، اما با استفاده از ترکیب چند شیوه تدریس می‌توان مدلی را طراحی و پیاده سازی نمود که باعث غنی شدن آموزش و افزایش خلاقیت و نوآوری در ارائه مطالب و نزدیک تر شدن به رعایت اصل تنوع آموزش متناسب با تفاوت‌های فردی فرزندان این مرزوبوم در هر مقطع و محتوا گردید.

وی ادامه داد: البته با توجه به صلاحدید و در نظر گرفتن تصمیم گیران و مدیران آموزشی می‌توان از آموزش تلفیقی به فراخور زمان و امکانات بهره برد و با انعطاف پذیری در دسترس‌سازی به دوره‌ها و کلاس‌ها و ارزیابی‌ها به اساتید و فراگیران امکان دسترس‌سازی به آموزش در هر مکان و زمان با توجه به شرایط را داد و در همین مسیر گروه‌های آموزشی می‌توانند با ارزیابی‌های مداوم و با توجه به نظر معلمان و محصلان میزان ارائه محتوا را کم و زیاد کرده و در ساعت‌های مختلف روز تقسیم کنند. ضمن

اینکه باید بدانیم بهره مندی از این نوع روش می تواند باعث کاهش هزینه ها هم برای خدمات دهنده های آموزش و هم خدمات گیرندگان آموزش شود و بستر رقابت سالم تولید و ارائه محتوا را در صورت مدیریت درست برای تمام اقشار و اقلیم فراهم آورد.

دیده بان تأکید کرد: از جمله کارهایی که در سطح ستاد های آموزش و اتاق های فکری وزارت آموزش و پرورش و مرتبط با آن باید انجام شود این است که امکان به کارگیری مؤثر هریک از انواع روش های آموزشی را در ارائه هرچه بهتر محتوا ها با سبک های متفاوت یادگیری در دانش پذیران و اساتید در اقلیم های مختلف فراهم شود. برای مثال موضوعات آموزشی و سرفصل های محتوا ها بر اساس نوع انتقال و مقطع تحصیلی مشخص و حتی آموزش داده شود تا بتوان از مزایای تبادل چندگانه فرآیند یاددهی و یادگیری و بستر های متنوع آن برای جذب بیشتر محصلان و افزایش راندمان ساعات آموزشی بهره مند شد.

وی با بیان این مطلب که برای تحقق عدالت آموزشی نه تنها آموزش باید متناسب با تفاوت و نیاز فردی باشد بلکه باید مبتنی بر شیوه های نوین و متناسب اقلیمی و منطقه ای باشد، افزود: لذا پیشنهاد می کنم ستادهایی در مراکز استان بدین منظور از صاحبان سبک و پیشتازان عرصه تعلیم و تربیت تشکیل شود که حداقل در گام اول برخی از محتواها را متناسب با نیازهای واقعی استان و شهرها مناسب سازی کنند و با این شیوه طراحی به صورت نمونه در هر منطقه اجرا و نتایج را با دیگر ستادهای استان ها جهت تبادل نظر و بهره مندی متقابل از تجارب کسب شده مقایسه کنند چراکه هرچه محتوا ملموس تر و متناسب با نیازهای واقعی و بسترهای مناسب به فراگیران باشد شوق و انگیزه چه در یاددهی و چه در یادگیری بیشتر و مؤثرتر خواهد بود.

انس دانش آموزان با فضای مجازی

دیده بان در پاسخ به این سؤال «امروز که دانش آموزان بیش از گذشته با فضای مجازی انس گرفته اند چگونه می توانیم از ظرفیت این فضا برای انتقال مسائل و مفاهیم دینی و فرهنگی استفاده کرد؟» گفت: همان طور که به درستی اشاره کردید زندگی و تحصیل امروز فرزندان ما با دنیای مجازی و شبکه های اجتماعی و در آینده نه چندان دور با متاورس در آمیخته و متأثر از آن شده و خواهد شد که اگر مسئولین عرصه آموزش و فرهنگ که امروزه به نظرم به غلط منفک شده اند با هماهنگی و برنامه ریزی و هدف گذاری مشخص به صحنه عمل نیایند ناگزیر به منفعل شدن در خیلی موارد خواهیم شد و گاه ناگزیریم به دلیل عدم پیش بینی وضعیت آینده در وضعیت بحرانی قرار بگیریم و به صورت عجلولانه تصمیم گیری کرده و عمل نماییم که این تصمیم گیری ها نه تنها مؤثر و مفید نیست بلکه مضر و چالش زاست.

وی با بیان اینکه محصلان گرامی بایستی رفتار و تعامل درست و روش شهروندی مناسب را تمرین کرده و بیاموزند، گفت: دبیر و استاد باید تمام تلاش خود را در جهت تبیین و آموزش صحیح مفاهیم با توجه به مسئولیت محتوایی و با توجه به زمان کلاس درس خود داشته باشند و تا میان «موقعیت مکانی و زمانی دانش آموزان»، «محیط آموزش مدرسه»، «متن درس و کتاب» و متصدیان و مجریان این موارد ارتباط درست و منطقی و کارآمدی رخ ندهد فرآیند یاددهی و یادگیری و نتیجه آن که همان شکل گیری فرهنگ فردی و اجتماعی است، رخ نخواهد داد.

این کارشناس حوزه تعلیم و تربیت تأکید کرد: در کنار توجه به دروس عمومی مانند علوم اجتماعی، پیام های آسمانی، دین و زندگی، ادبیات، تفکر و پژوهش و سبک زندگی؛ برخورداری از ابزار هوشمند و فناوری فضای مجازی و حتی بازی های رایانه ای و بهره گیری از فضای متاورس نقش به سزا و انکارناپذیری در انتقال مسائل و مفاهیم آموزشی به دانش آموزان خواهد داشت لذا تصمیم گیران و تصمیم سازان باید با ایجاد کار گروهی متشکل از شرکت های فن آور و دانش بنیان و سازمان پژوهش آموزش پرورش و یا نهادهای مرتبط مثل قرارگاه فناوری که به تازگی در وزارت آموزش پرورش تشکیل شده به تدوین و ارائه الگو و راهکارهایی مناسب در بهره گیری از فناوری های موجود در تسهیل آموزش اقدام کنند و این الگو را با استفاده از تمام امکانات و ظرفیت های فرهنگی برای جامعه تدوین و ترسیم کنند تا با مشارکت و حمایت مخاطبین و خانواده ها اثربخشی مناسب را داشته باشد.

وی در پاسخ به سؤال ایکنای مبنی بر اینکه «آموزش غیرحضور سبب پررنگ شدن ارتباط والدین با معلمان شده بود و در گروه هایی که در شبکه های اجتماعی مدارس تشکیل شده بود والدین به راحتی و بدون واسطه با معلم ارتباط برقرار می کردند، چگونه می توانیم این موقعیت را در آموزش حضوری نیز حفظ کنیم؟» گفت: تحت یک برنامه زمانی از پیش مشخص شده در تقویم اجرایی مدارس با عنوان تقویم تعامل ارتباط مجازی ماهانه یا ترمی با حفظ کانال ها و گروه های آموزشی از همان طریق گذشته و بارگذاری تدریس ها و پیام های انگیزشی و تشویقی و حتی در برخی موارد با توجه به زمان دبیران و مشاوران، هدایت های آموزشی فردی و گروهی و دادن پیام های تربیتی به صورت کامل و یا موضوعی؛ می تواند ارتباط اولیا با مربیان را حفظ کند و ظرفیت ایجادشده در این بستر را گسترش دهد.

راهکارهای بهبود نظام تعلیم و تربیت کشور

دیده بان در پایان به ارائه راهکارهایی برای بهبود نظام تعلیم و تربیت کشور پرداخت و اظهار کرد: باید بدانیم زندگی انسان تابع شخصیت اوست و این شخصیت شکل گرفته از رفتار و عملکرد و متأثر از تمایلات و افکار وی است و مستحضرید تعلیم و تربیت بایستی به گرایش ها و تمایلات انسان شکل و جهت دهد تا در او رفتارهای شایسته و بایسته به وجود آورد و در نتیجه شخصیتی صحیح در وجود و حضور وی متبلور شود. فلذا وظیفه هر سیستم آموزشی و هر نظام تعلیم و تربیتی ارتقا دانش از طریق آموزش است و لازم است با توجه به نوع گرایش ها و تمایلات و نوع مهارت ها و توانمندی هایی که بر اثر این دانش به وجود می آید اهتمام و توجه ویژه ای برای پاسخگویی به این سؤال که فرزندان این مرزوبوم در مقیاس کشوری و استانی و شهری و منطقه ای و محلی چه نیازهایی دارند؟ داشته باشد.

وی افزود: امام کاظم(ع) درباره برنامه ریزی برای اوقات روزانه هر فرد می فرمایند: «إِجْتَهِدُوا فِي أَنْ يَكُونَ زَمَانُكُمْ أَرْبَعَ سَاعَاتٍ: سَاعَةً لِمُنَاجَاةِ اللَّهِ، وَسَاعَةً لِمُرَآئِمَعِاشِ، وَسَاعَةً لِمُعَاشِرَةِ الْإِخْوَانِ وَالْإِقْقَاةِ الَّذِينَ يُعَرِّفُونَكُمْ عُيُوبَكُمْ وَيَخْلِصُونَ لَكُمْ فِي الْبَاطِنِ، وَسَاعَةً تَخْلُونَ فِيهَا لِدِّائِكُمْ فِي عَيْرٍ مُحَرَّمٍ وَيَهْذِهِ السَّاعَةَ تَقْدِرُونَ عَلَى الثَّلَاثِ سَاعَاتٍ؛ بَكُوشِيدَ كِه اَوْقَاتِ شِبَانِه رُوزِي شَمَا چَهَارِ قِسْمَتِ بَاشَد: ۱ - قِسْمَتِي بَرَايِ مَنَاجَاتِ بَا خَدَا، ۲ - قِسْمَتِي بَرَايِ تَهِيَه مَعَاشِ، ۳ - قِسْمَتِي بَرَايِ مَعَاشِرَتِ بَا بَرَادَرَانِ وَ اِفْرَادِ مَورِدِ اَعْتِمَادِ كِه عِيَبِ هَايِ شَمَا رَا بَه شَمَا مِي فَهْمَانَدِ وَ دَرِ دَلِ بَه شَمَا اِخْلَاصِ مِي وَرَزَنَدِ، ۴ - وَ قِسْمَتِي رَا هَمِ دَرِ اَنِ خَلُوتِ مِي كَنِيدِ بَرَايِ دَرِكِ لَذتِ هَايِ حَلَالِ وَ تَفْرِيحَاتِ سَالِمِ وَ بَه وَسِيلَه اِنجَامِ اِيْنِ قِسْمَتِ اِسْتِ كِه بَرِ اِنجَامِ وَظَايِفِ اَنِ سَهِ قِسْمَتِ دِيگَرِ تَوَانَا مِي شُويَد.» لَذَا بَا تَوَجِهِ بَه شَرَايِطِ اَمْرُوزِ كِشُورِ كِه شَاهِدِ خَسْتِگِي وَ رِخُوتِ اَمْرُوزِشِي دَرِ اِيَامِ سَالِ تَحْصِيْلِي هَسْتِيْمِ بَا اِسْتِنَادِ بَه قِسْمَتِ ۴ اِيْنِ فَرْمَايِشِ گُهْرَبَارِ بَه نَظَرْمِ جَامِعَه وَ خَانُوَادَه وَ مَحِيْطِ اَمْرُوزِشِي وَ مَدْرَسَه اِي مَوْفُوقِ اِسْتِ كِه بَرَايِ سَاعَاتِ تَفْرِيحِ وَ اَوْقَاتِ فَرَاغَتِ وَ اِسْتِرَاحَتِ مَحْصَلَانِ وَ اَعْضَايِ خُودِ بَرَنَامَه مَنَاسِبِي دَاشْتَه بَاشَد تَا اِيْنَكِه دَانِشِ اَمْرُوزَانِ وَ مَعْلَمَانِ دَرِ هَنْگَامِ كَارِ وَ طِي مَسِيْرِ تَعْلِيْمِ تَرْبِيْتِ خَسْتَه نَشْدَه وَ اَزِ اَنْرُژِي كَافِي وَ نَشَاطِ بَرِخُورْدَارِ بَاشَنْدِ.

به گفته دیده بان لازم و ضروری است که چه فعالان عرصه تعلیم و تربیت و چه عزیزان عرصه کسب و کار با کمک هم اندیشی به بازی و صنعت بازی و اسباب بازی و شیوه های آموزش غیرمستقیم از طریق بازی اهتمام جدی بورزند.